

УДК 811.124:712:63(062.21)

**МОНІТОРИНГ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ І РЕЄСТР НАЗВ ДЕРЕВ ТА КУЩІВ:
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПИСУ**

І.І.ВАКУЛИК, кандидат філологічних наук, доцент,
E-mail: vakulyk@ukr.net
ORCID:0000-0002-4812-7719

О.В.ШИНКАРУК, кандидат юридичних наук, доцент,
E-mail: aleksandra.shyn5@gmail.com
ORCID:0000-0002-5494-1370

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Анотація. Проблеми термінології як складової частини проблематики загального мовознавства знаходяться у призмі сучасної лінгвістики, оскільки термінологічні системи постійно змінюються і поповнюються новими поняттями, які впевнено крокують у новітньому науковому просторі, віддзеркалюючи зміни різних рівнів знань. Активність досліджень складових елементів мікросистем посилюється потребою вивчення номінацій нових понять.

Статтю підготовлено в межах виконання проекту №110/551-пр «Розробка новітніх принципів створення реєстру цінних рослин парків і скверів м. Києва на основі термінологічних стандартів»

© І. І. Вакулик, О. В. Шинкарук, 2018

Ми пропонуємо Вам взяти участь у дослідженні, спрямованому на застосуванні системи моніторингу довкілля з метою збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан зелених насаджень у містах та селищах міського типу України. Розроблено анкету-діагностику наявності потреби у створенні єдиного реєстру цінних порід дерев та кущів на основі термінологічних стандартів, завдяки якій корегуватимуться дії виконавців щодо теоретико-методологічного висвітлення заявленої проблематики.

Прогнозуватимуться зміни, на які потрібно зважати для прийняття рішень про запобігання негативним впливам на стан довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки, а також створення реєстру назв дерев і кущів на основі термінологічних стандартів.

Ключові слова: моніторинг, реєстр, діагностика, лінгвістичний опис, термінологічні стандарти, термінологічна номінація, зелені насадження

Актуальність. Пріоритетами моніторингу озеленення є захист життєво важливих екологічних інтересів людини і суспільства, збереження зелених насаджень у містах та селищах міського типу, відвернення кризових змін екологічного стану зелених зон міст, запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям [8, 1.6].

Аналіз публікацій. Розвиток і трансформація мережі озелених територій як місць масового відпочинку ґрунтується на аналізі потреби у територіях такого типу, оцінюванні ландшафтних і планувальних умов міста. Науковці досліджували зелені зони м. Києва з погляду термінологічної номінації, у контексті туристичних маршрутів, у ракурсі історико-культурної спадщини [1, с. 159-161; 2, с. 14-17; 3; 4; 7, с. 35-37; 9; 10; 11], однак на даному етапі висвітлення заявленої проблематики є неопрацьовані аспекти, зокрема моніторинг зелених насаджень [5], який є відкритою інформаційною системою, та інвентаризаційні списки й зведений реєстр зелених насаджень, котрі зростають у паркових зонах міських та селищних територій.

Мета дослідження полягає у формуванні переліку констант, необхідних для опису існуючих деревних порід у м. Києві, виявленні найхарактерніших реєстрових ознак, за допомогою яких здійснюватиметься моніторинг рослин, що зростають у парках і скверах міста.

Матеріали і методи дослідження. Проведене дослідження ґрунтується на використанні таксономії (ботанічної), аналізу та синтезу, порівнянні як складових загальнонаукових методів та власне лінгвістичних. Робота здійснювалась у рамках проекту № 110/551-пр «Розробка новітніх принципів створення реєстру цінних рослин парків і скверів м. Києва на основі термінологічних стандартів».

Результати дослідження та їх обговорення. Насадження із деревних порід і чагарників несуть основні рекреаційні навантаження у великих містах [6, с. 76]. У поєднанні зі штучними інженерними спорудами та житловими будинками зелені насадження формують архітектурне обличчя міста, сприятливо впливають на фізичне та психічне здоров'я мешканців, виступають запорукою естетичної насолоди, презентують своєрідний мікроклімат у мегаполісах. Адже вони зростають на території лісів і лісопарків, міських парків та скверів, житлових масивів старої та сучасної забудови, промислових підприємств. Їх можна побачити вздовж автотранспортних магістралей та на територіях із намівних пісків. Відтак виникає необхідність досліджувати їх стан розвитку та як наслідок – надання рекомендацій з догляду за насадженнями з дерев і чагарників, які у межах міст

створюють єдиний ансамбль. Чи то екзотичні тюльпанові дерева (*Liriodendron tulipifera*), що мають пахучі квіти жовтогарячого кольору; чи то високо колекційні насадження реліктових магнолій (*Magnolia stellata*, *Magnolia kobus*), які дедалі частіше висаджують у скверах міста, із надзвичайно естетично-привабливими квітами; чи то ранній медонос *Cercis siliquastrum* із лілово-рожевою оцвітиною; чи то різнобарвні насадження барбарису (*Berberis amurensis*, *Berberis vulgaris*, *Berberis thunbergii* 'Golden Ring', *Berberis thunbergii* 'Aurea', *Berberis thunbergii* 'Atropurpurea'); чи то заворожують погляд махрові квітки спіреї і керії (*Spiraea × bumalda*, *Kerria japonica*); чи то плакучі форми в'язу, шовковиці, вишні, яблуні чи ялини (*Ulmus glabra* 'Pendula', *Cerasus avium* 'Pendula', *Morus alba* 'Pendula', *Malus × purpurea* (A.Barbier) Rehder 'Pendula', *Picea pungens* 'Pendula') привертають увагу поціновувачів прекрасного – кожна рослина незалежно від її декоративної цінності не лише формує ландшафтний дизайн, але й потребує ретельного опису для впровадження системи спостереження за зеленими насадженнями міста.

Відтак нами було розроблено анкету, яка допоможе при укладанні реєстру цінних деревних порід. Пропонуємо коротко розглянути деякі питання з анкети-діагностики.

1. Чи відомо Вам, що у багатьох випадках зелені насадження взяті під охорону і мають статус пам'яток природи місцевого значення?

2. Чи погоджуєтесь із думкою, що у державному реєстрі унікальних пам'яток природи потрібно зазначати цінність деревних порід.

3. Чи погоджуєтесь Ви із думкою, що у кожній державі повинен здійснюватися моніторинг стану зелених насаджень з урахуванням адміністративно-територіального поділу і містобудівного зонування території?

4. Чи відомі Вам принципи номенклатурної типіфікації на всіх рівнях таксономічної ієрархії?

5. Чи відомо Вам, за допомогою якого кінцевого елемента уніфіковано більшість українських назв класів рослин ?

6. Чи властива синонімія латинським назвам родин рослин?

7. Чи розрізняєте Ви уніфіковані кінцеві елементи (-phŷta, -spermae, -phytīna, -opsīda, -dōnes, -īdae, -āles, -īneae, -aceae, -oideae, -eae) у назвах таксонів?

8. Чи відомо Вам, як можуть позначатися назви таксономічних одиниць гібридів?

9. Чи відомо Вам про існування інвентаризаційних книг, в яких подано повну «характеристику» дерева або куща у парках і скверах міста?

10. Чи впливає використання інформації про реєстр зелених насаджень на екологічну систему держави?

11. Чи відповідають сучасним стандартам вимоги щодо написання термінів у ботанічних назвах?

Висновки і перспективи. Розвиток новітніх високих технологій ініціює досліджувати терміносистеми багатоаспектно, у певному комплексі логічної архітекτονіки. Відповідно, і проблеми термінології як складової частини проблематики загального мовознавства знаходяться у призмі сучасної лінгвістики, оскільки термінологічні системи постійно змінюються і поповнюються новими поняттями, які впевнено крокують у новітньому науковому просторі, віддзеркалюючи зміни різних рівнів знань. Активність досліджень складових елементів мікросистем посилюється потребою вивчення номінацій нових понять.

Висвітлення даної проблематики набуває особливого значення у зв'язку з кількісним зростанням нових термінологічних найменувань, з посиленням лексичного і структурного впливу на інтернаціональні моделі словотвірних

інновацій, а також необхідно для розуміння основних чинників і закономірностей розвитку граматичної будови мови в цілому.

Розроблений перелік питань для анкетування допоможе у подальшому формуванні реєстру цінних деревних порід і чагарників, а також можливий у контексті моніторингу інформації про стан зелених насаджень у містах та селищах міського типу України.

Список використаних джерел

1. Вакулик, І. І. Зелені насадження парків і скверів Києва: проблема термінологічної номінації [Текст] / І. І. Вакулик, О. В. Шинкарук // Вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки», 2017. – № 272. – С. 70-76.

2. Вакулик, І. І. Пам'ятні дерева м. Києва як об'єкти екотуризму [Текст] / І. І. Вакулик, Д. В. Педан // Матеріали Міжнародної наукової конференції молодих вчених «Економіко-екологічні проблеми сучасності у дослідженнях молодих науковців»; Одеський державний екологічний університет. – Харків : ФОП Панов А.М., 2017. – С.14-17.

3. Вакулик, І. І. Давньогрецька та латинська мови як джерело сучасної наукової термінології [Текст] : монографія / І. І. Вакулик. – К. : НУБіП України, 2014. – 237 с. : табл.

4. Вдовкіна, Ю. О. Паркові зони м. Києва як елемент проектної мережі озелених територій [Текст] / Ю. О. Вдовкіна, І. І. Вакулик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://liderschool.at.ua/load/aktualni_problemi_lisovogo_kompleksu_ta_sadovo_parkovogo_gos_podarstva_v_umovakh_suchasnikh_viklikiv (дата звернення: 15.04.2018).

5. Дудин, Р. Б. та ін. Паркові насадження м. Хмельницького: сучасний стан та шляхи оптимізації / Р. Б. Дудин, О. М. Багацька, Т. М. Левусь, І. І. Вакулик // Біоресурси і природокористування, 2017. – Вип. 9. – №. 5-6. – С. 125-130.

6. Кустовська, О. В. Розвиток і трансформація мережі озелених територій великих міст [Текст] / О. В. Кустовська // Збалансоване природокористування, 2016 – № 2. – С. 75-79.

7. Кушнір, А. І. Багатовікові дерева Києва як об'єкти туристичних маршрутів [Текст] / А. І. Кушнір, І. І. Вакулик // Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід. Матеріали XI наукової конференції з міжнародною участю (15-17 вересня 2017, Львів). – Львів, 2017. – 238 с.

8. Про затвердження Положення про систему моніторингу зелених насаджень у містах і селищах міського типу України. Наказ від 16 жовтня 2008 р. за N 981/15672 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0981-08> (дата звернення: 20.03.2018).

9. Шинкарук, В. Д. *Lingua Latina agrobiologica* [Текст] / В. Д. Шинкарук, О. Ю. Балалаєва, І. І. Вакулик. – К. : Міленіум, 2017. – 528 с.

10. Шинкарук, В. Д. Міжнародні аспекти охорони культурної спадщини [Текст] / В. Д. Шинкарук // Охорона культурної спадщини: аспекти соціокультурної взаємодії: матеріали науково-практичної конференції в НАКККіМ 5-6 червня 2014 року. – К. : НАКККіМ. – 2014. – С. 14-15.

11. Vakulyk, I. I. Working on terminology and professional vocabulary [Текст] / I. I. Vakulyk // Науковий вісник НУБіП. – 215. – Ч. 1. – Серія «Філологічні науки». – К. : Міленіум, 2015. – С. 303-307.

References

1. Vakulyk, I. I., Shynkaruk, O. V. (2017) Zeleni nasadzhennia parkiv i skveriv Kyieva: problema terminolohichnoi nominatsii [Green plantations of Kyiv parks and public gardens:

problem of terminological nomination]. Scientific herald of National University of life and environmental sciences of Ukraine. Series: philological sciences, 272, 70-76.

2. Vakulyk, I. I., Pedan, D. V. (2017) Pamiatni dereva m. Kyieva yak obiekty ekoturizmu [Memorial trees of Kyiv as objects of ecotourism]. Materials of the International scientific conference of young scientists «Economic-ecological problems of the present in researches of young scientists», 14-17.

3. Vakulyk, I. I. (2014) Davnohretska ta latynska movy yak dzherelo suchacnoi naukovoї terminolohii [Greek and Latin as a Source of Compound Scientific Terminology Ancient]. K. : NUBiP of Ukraine, 237.

4. Vdovkina, Yu. O., Vakulyk, I. I. (2018) Parkovi zony m. Kyieva yak element proektnoi merezhi ozelenenykh terytorii [Park areas of Kyiv as an element of the design network of greened areas]. Liderschool [http: // liderschool.at.ua/load/aktualni_problemi_lisovogo_kompleksu_ta_sadovo_parkovogo_gos_podarstva_v_umovakh_suchasnykh_viklikiv](http://liderschool.at.ua/load/aktualni_problemi_lisovogo_kompleksu_ta_sadovo_parkovogo_gos_podarstva_v_umovakh_suchasnykh_viklikiv) (15.04.2018).

5. Dudin, R. B., Bagatskaya, O. M., Levus, T. M., Vakulyk, I. I. (2017) Park plantings of the city of Khmelnytsky: modern state and ways of optimization. Biological Resources and Nature Management, V. 9, 5-6, 125-130.

6. Kustovskaya, O. V. (2016) Rozvytok i transformatsiia merezhi ozelenenykh terytorii velykykh mist [Development and transformation of the network of greened areas of large cities]. Balanced nature management, 2, 75-79.

7. Kushnir, A. I., Vakulyk, I. I. (2017) Bahatovikovi dereva Kyieva yak obiekty turystychnykh marshrutiv [Many-year-old trees of Kiev as objects of tourist routes]. Geography, economy and tourism: national and international experience. Materials of the XI scientific conference with international participation, 238.

8. Pro zatverdzhennia Kontseptsii zberezhennia zelenykh zon u misti Kyievi [On Approval of the Concept of Conservation of Green Zones in the City of Kyiv]. [http: // kmr.ligazakon.ua/SITE2/l_docki2.nsf/alldocWWW/6883C511A0B1688BC225821A003C7827](http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/l_docki2.nsf/alldocWWW/6883C511A0B1688BC225821A003C7827) (20.03.2018).

9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu monitorynhu zelenykh nasadzhen u mistakh i selyshchakh miskoho typu Ukrainy [On Approval of the Regulation on the system of monitoring green spaces in cities and towns of the urban type of Ukraine] [http: // zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0981-08](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0981-08) (20.03.2018).

10. Shynkaruk, V. D., Balalaieva, O. Iu., Vakulyk, I. I. (2017) Lingua Latina agrobiologica [Latin agrobiological]. K.: Milenium, 528.

11. Shynkaruk, V. D. (2014) Mizhnarodni aspekty okhorony kulturnoi spadshchyny [International aspects of the protection of cultural heritage]. Protection of cultural heritage: aspects of socio-cultural interaction: materials of the scientific and practical conference in NAKKKiM on June 5-6, 2014. K.: NAKKKiM, 14-15.

12. Vakulyk, I. I. (2015) Working on terminology and Professional vocabulary. Scientific herald of National University of life and environmental sciences of Ukraine. Series: philological sciences, 215 (1), 303-307.

МОНИТОРИНГ ЗЕЛЕННЫХ НАСАЖДЕНИЙ И РЕЕСТР НАЗВАНИЙ ДЕРЕВЬЕВ И КУСТАРНИКОВ: ВОПРОСЫ ОПИСАНИЯ

И.И.Вакулик, А.В.Шинкарук

Аннотация. Проблемы терминологии как составляющей проблематики общего языкознания находятся в призме современной лингвистики, поскольку терминологические системы постоянно изменяются и пополняются новыми понятиями, которые уверенно функционируют в новейшем научном пространстве, отражая изменения различных уровней знаний. Активность исследований составляющих элементов микросистем усиливается необходимостью изучения номинаций новых понятий.

Мы предлагаем принять участие в исследовании, направленном на применении системы мониторинга окружающей среды с целью сбора, обработки, передачи, хранения и анализа информации о состоянии зеленых насаждений в городах и поселках городского типа Украины. Разработана анкета-диагностика наличия потребности в создании единого реестра ценных пород деревьев и кустарников на основе терминологических стандартов, благодаря которой должны корректироваться теоретико-методологическое освещение заявленной проблематики.

Также прогнозируются изменения, которые необходимо учитывать для принятия решений о предотвращении негативных воздействий на состояние окружающей среды и соблюдения требований экологической безопасности, а также создания реестра названий деревьев и кустарников на основе терминологических стандартов.

Ключевые слова: мониторинг, реестр, диагностика, лингвистическое описание, терминологические стандарты, терминологическая номинация, зеленые насаждения

MONITORING OF GREEN PLANTINGS AND REGISTER OF TREES AND BUSHES NAMES: ISSUES OF DESCRIPTION

I.I.Vakulyk, O.V.Shynkaruk

Abstract. *The issues of terminology as an integral part of the issues of general linguistics are in the prism of modern linguistics, since terminological systems are constantly changing and replenished with new concepts that confidently appear in the new scientific society, reflecting the changes in different levels of knowledge. The research activity of the components of the microsystems is intensified by the need to study nominations of new concepts. We invite you to take part in a study aimed at applying an environmental monitoring system to collect, process, transmit, store and analyze the information on the state of green plantings in cities and towns of Ukraine.*

There is developed and suggested a questionnaire-diagnostics titled «Presence of the need for creating a unified register of valuable species of trees and shrubs on the basis of terminological standards», which will correct the actions of the performers regarding the theoretical and methodological coverage of the stated issues.

All parks should follow a unified system of greenery description. Therefore, we have developed a questionnaire «Presence of the need for creating a unified register of valuable species of trees and shrubs on the basis of terminological standards». Country should monitor green plantings, taking into account the administrative and territorial division and urban zoning. Country keeps records of unique trees older than a hundred years.

Valuable trees grow not only in forest stands and parks, but also in old gardens, on the territories of memorial estates, etc. The trees, which are associated with historical events, people's lives and legends, are announced as memorial ones. In Ukraine there are numerous unique trees related to outstanding people and historical events. In various European countries there are contests «Tree of the Year» when residents elect the most respected old tree. Green plantings are under the protection and have the status of natural monuments of local importance. State registry of unique natural sites needs to specify the value of trees species.

We will predict the changes which should be taken into account for making decisions on preventing negative environmental impacts and compliance with environmental safety requirements, as well as forming the register of trees and bushes names based on terminological standards.

Keywords: *monitoring, register, diagnostics, linguistic description, terminological standards, terminological nomination, green plantings*